

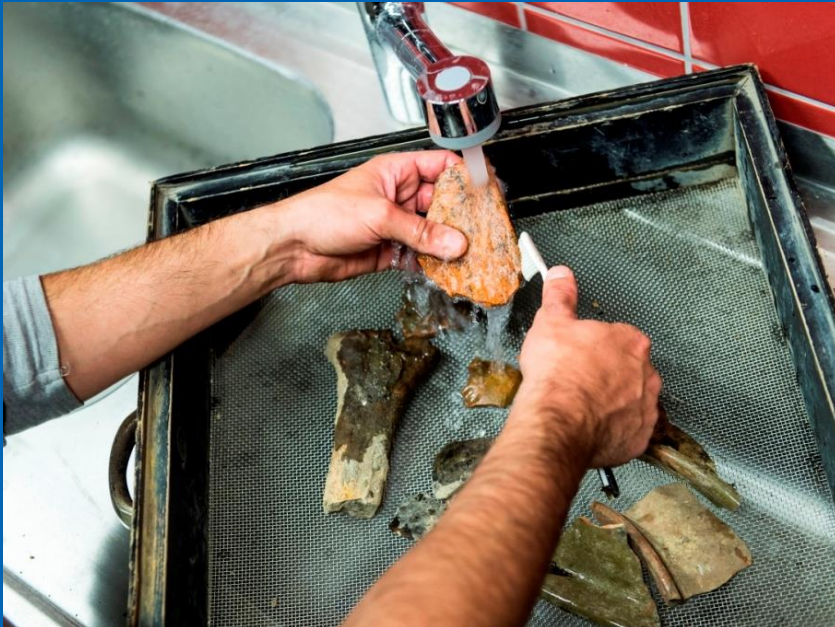

Vestingwerken in Antwerpen

Stad Antwerpen dienst archeologie
Karen Minsaer

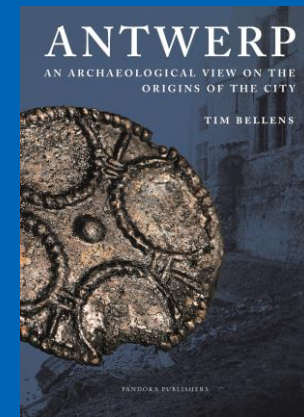
Platform Vlaamse Vestingsteden, Oudenaarde
5 maart 2024

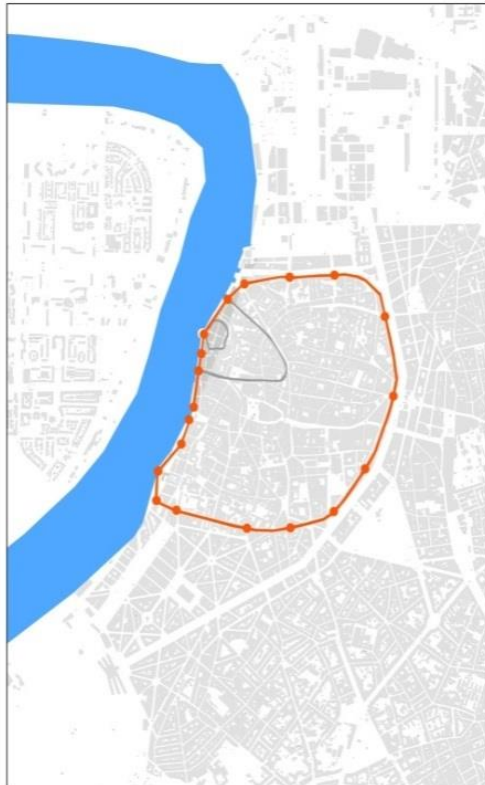

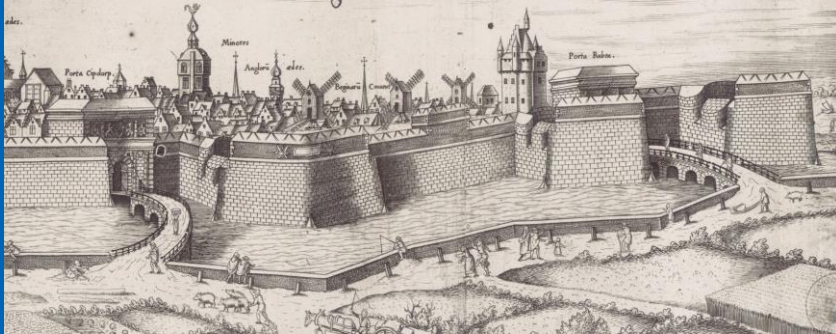
Inhoud

- 16de-eeuwse gebastioneerde versterking
- Scheldekaaien
- Scheldeforten
- 19de-eeuwse Brialmontomwalling

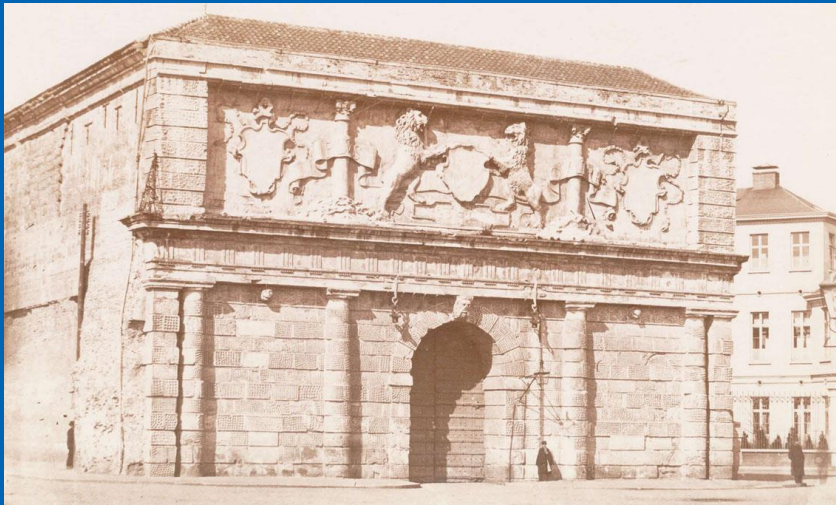
Start: omwalde
nederzetting in de 9de-
10de eeuw.
Recent wetenschappelijk
onderzoek naar oudste
bewoning en versterking
van Antwerpen – Tim
Bellens

16de-eeuwse stadsomwalling

- Bouw door Karel V (1542-1554)
- Afbraak in 1865 ten voordele van Leien
- Grootschalige werken heraanleg (2002-2020)
 - Zuiderleien: valorisatie [Keizersbastion](#)
 - Noorderleien: integratie [Kipdorpsite](#)
 - Scheldekaaien: [Sint-Michielsbastion](#)

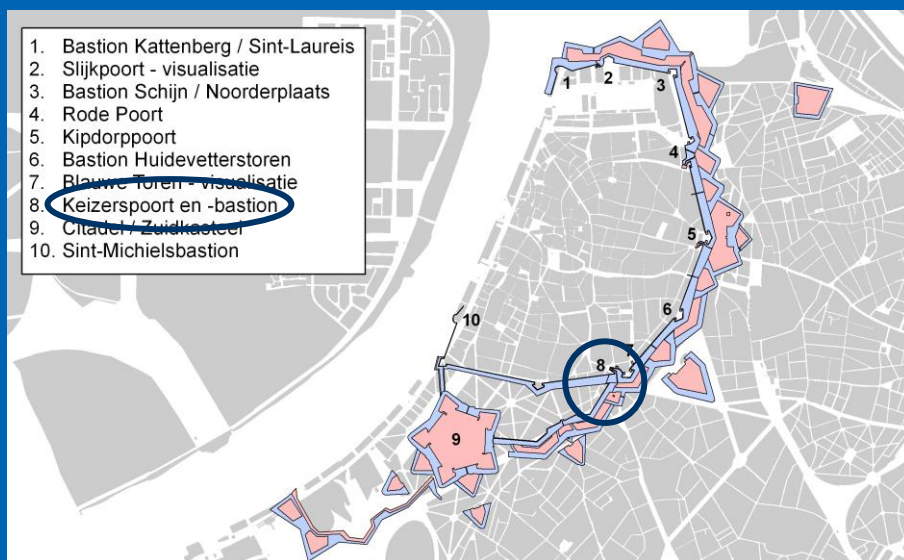

Keizersbastion 1542-1545

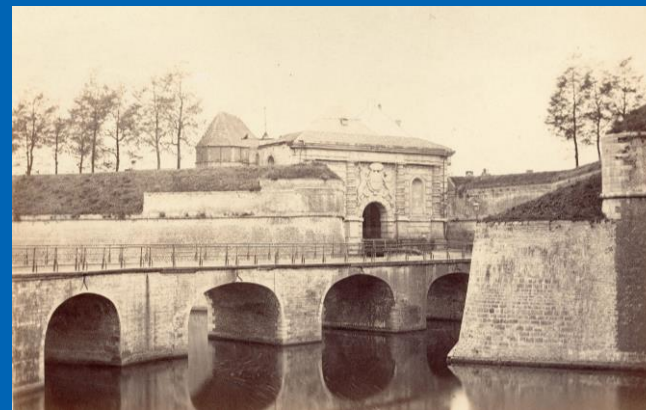
Focus

- Uitzonderlijk gaaf bewaarde relictten
 - Onderzoek in 2002-2006
 - Reddingsoperatie 2003
 - Inrichting Interreg Forten & Linies (2012)
- Schakel in toeristisch netwerk; educatieve inrichting rond de 16de-eeuwse versterking

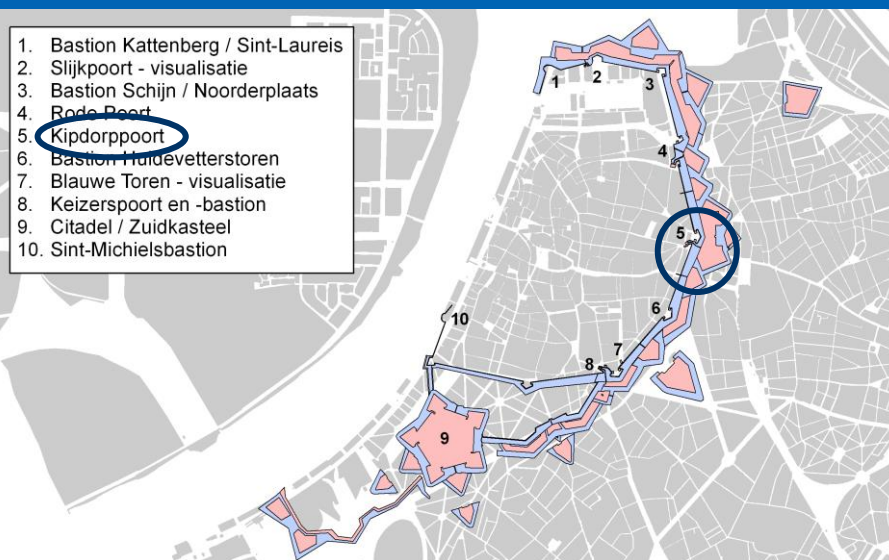

Kipdorp site 1550

FOCUS

- Belangrijkste militaire poort
 - Monumentale opgravingen en site
 - Integratie in mobiliteitsknooppunt tunnels
 - Icoon van de Gouden Eeuw van Antwerpen
 - Communicatie ter plaatse versterken
- Grote zichtbaarheid in tunnelcomplex en voetgangerspasserelle

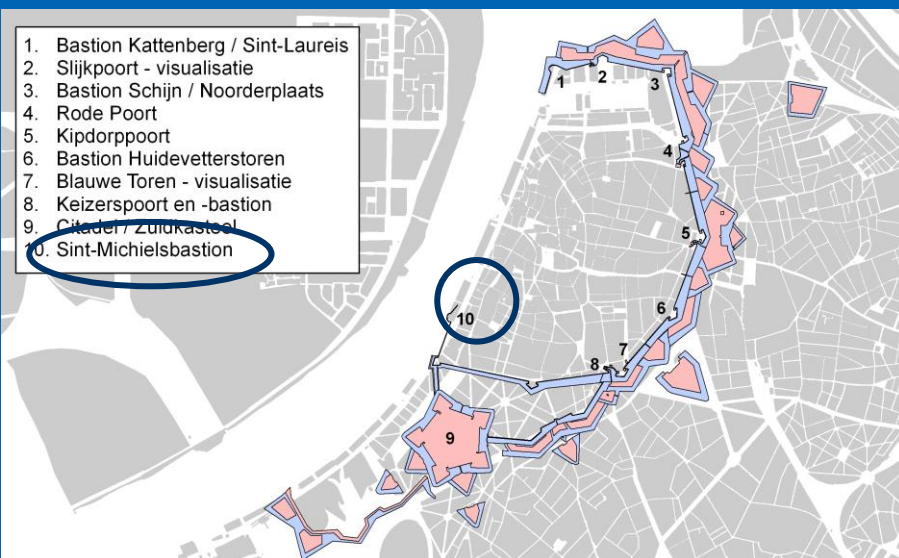

Sint-Michielsbastion 1550/ 1608

FOCUS

- Groen-historische vertoefplek op Scheldekaaien
 - Onderzoek en advies in 2010
 - Ontwerpplan in 2020
 - Opgravingen en restauratie 2022-2023
- Grote zichtbaarheid aan nieuwe wandelpromenade aan Schelde
- Schakel in toeristisch netwerk Staats-Spaanse linies en Fortengordels

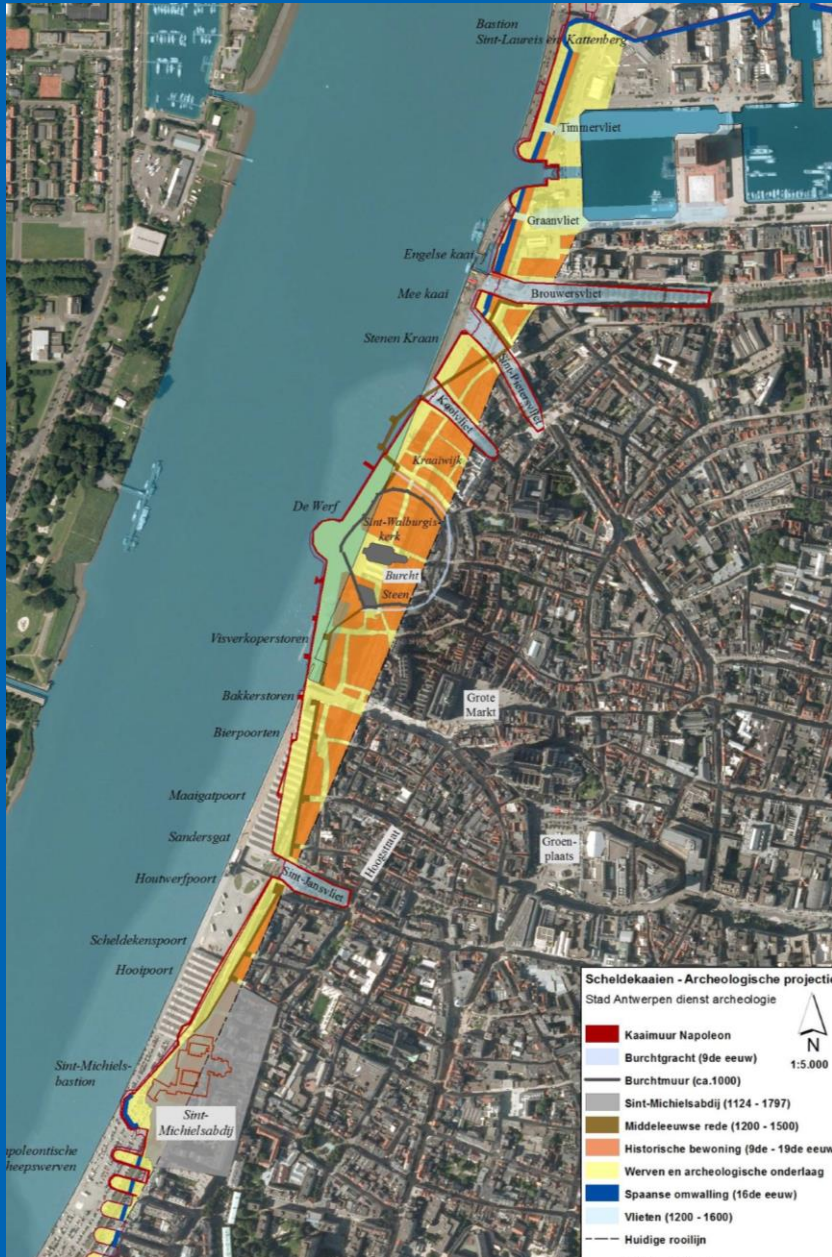

Onderzoek Sint-Michielsbastion 2022

bastionflank

stadsmuur

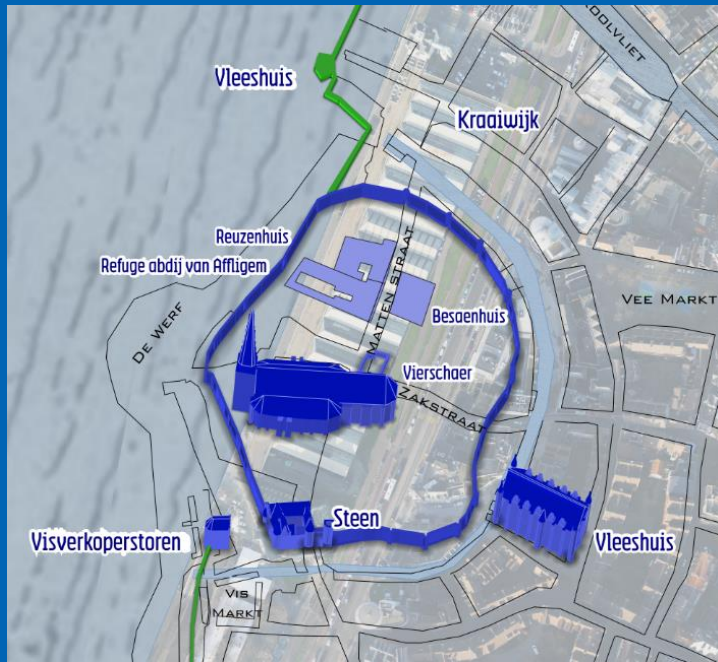
Schelde vóór 1880

Masterplan Scheldekaaien

Focus

- Onderzoek en visieontwikkeling
 - Inventaris van archeologische relictten
 - Betrokken in ontwerpproces
 - De Burcht
 - De Bierpoort
 - Vlieten en Sint-Michielsbastion
- Groot potentieel op middellange termijn: directe beleving, startpunt voor toerisme

De Burcht 11de – 12de eeuw

Focus

- Burchtmuur en *intra-muros* verhaal
 - Archeologisch vooronderzoek
 - Ontwerpproces rond integratie
 - Wetenschappelijk onderzoek (2022-2023)
 - Ontstaan, bouw en restauratie
- Historisch en toeristisch ankerpunt van de stad op middellange termijn

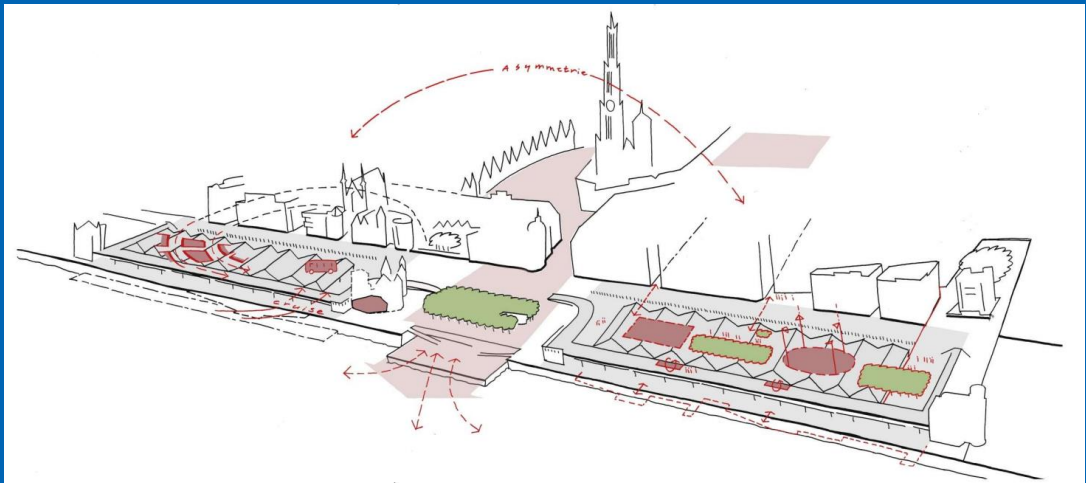

Zuiderterras

Visualisatie

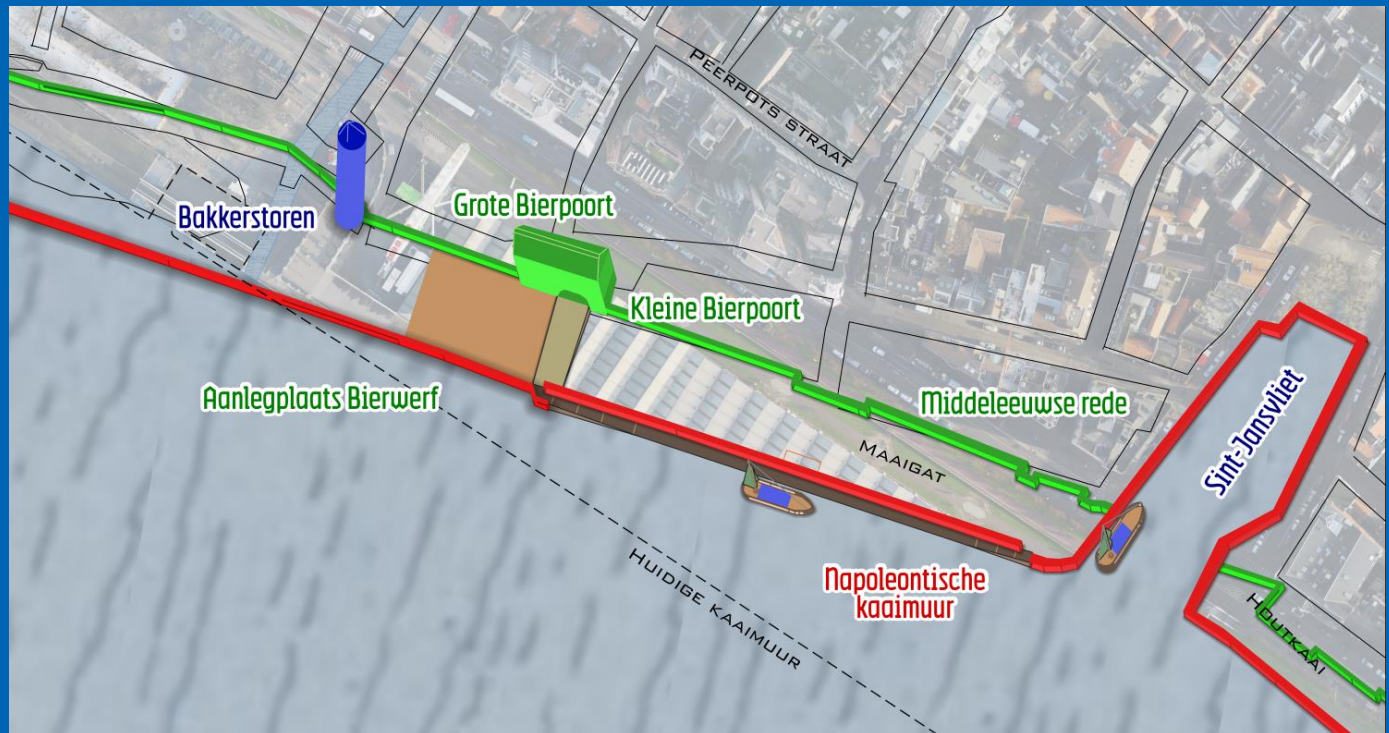
Bierwerf (1300 - 1800)

Noorderterras als onthaal
De stad toont zich

Steenplein als stedelijk
verblijfsplein

Zuiderterras als stadslab
De stad maakt zich

Havenhuis loskade

Kleine Bierpoort

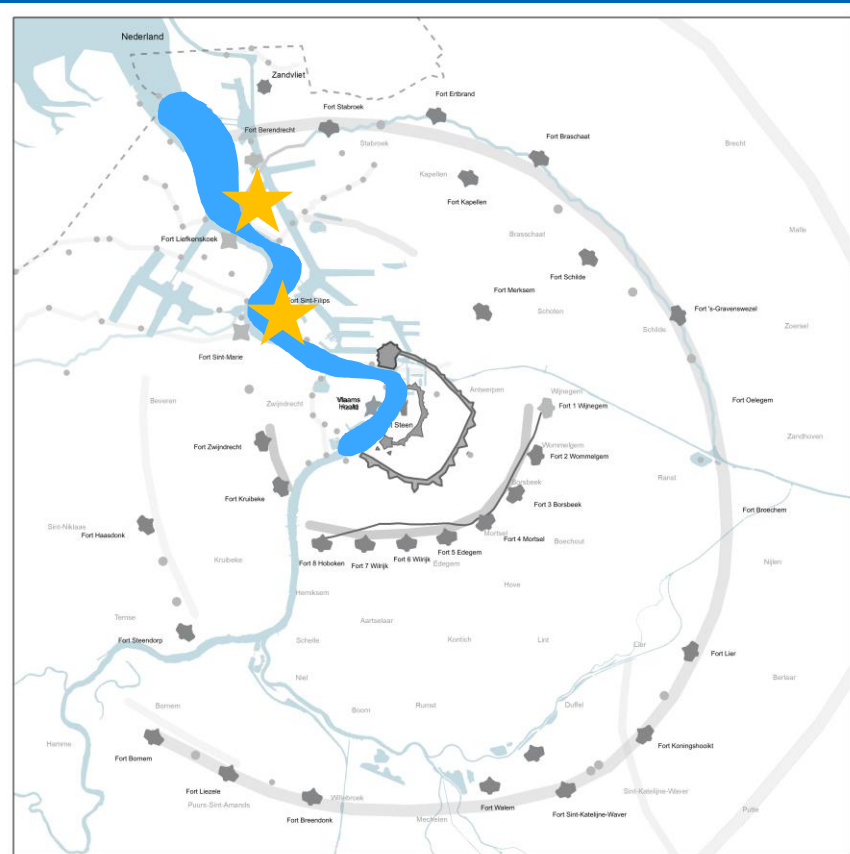
De Kleine Bierpoort ca.1300

Focus

- Herbeleving middeleeuwse poort en kade
 - Onderzoek integratie
 - Ontwerpproces
 - Vooronderzoek poortresten (2015, 2023)
 - Resultaten Bierpoort, havenhuis
- -> project integratie middeleeuwse aanlegplaats in publiek domein op Scheldekaaien

Aankomst Napoleon Bonaparte en Joséphine in Antwerpen aan de Bierwerf

Scheldeforten herontdekken

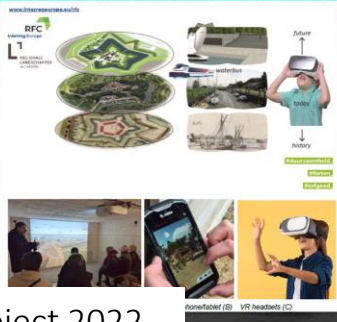
Focus

- Versterken zichtbaarheid
 - Lillo – Liefkenshoek (tweelingforten)
 - Sint-Marie – Sint-Filips (tweelingforten)
 - Het Vlaams Hoofd op Linkeroever
 - Het Noordkasteel (Brialmontomwalling)
- Boven water brengen van geschiedenis Nederlanden en Staats-Spaanse Linies
- Watertoerisme en bovenlokaal toerisme

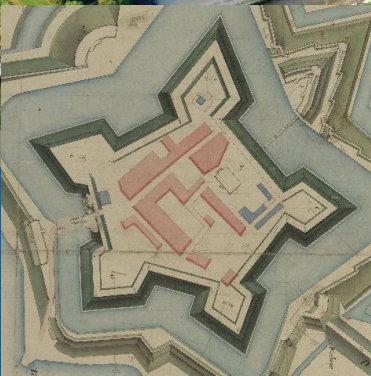

Pilot Action 'Virtuafort'

- VR Application Lillo
 - Immersive technology
- Switch between past – present – future
 - Past = ca. 1640
 - Future = masterplan

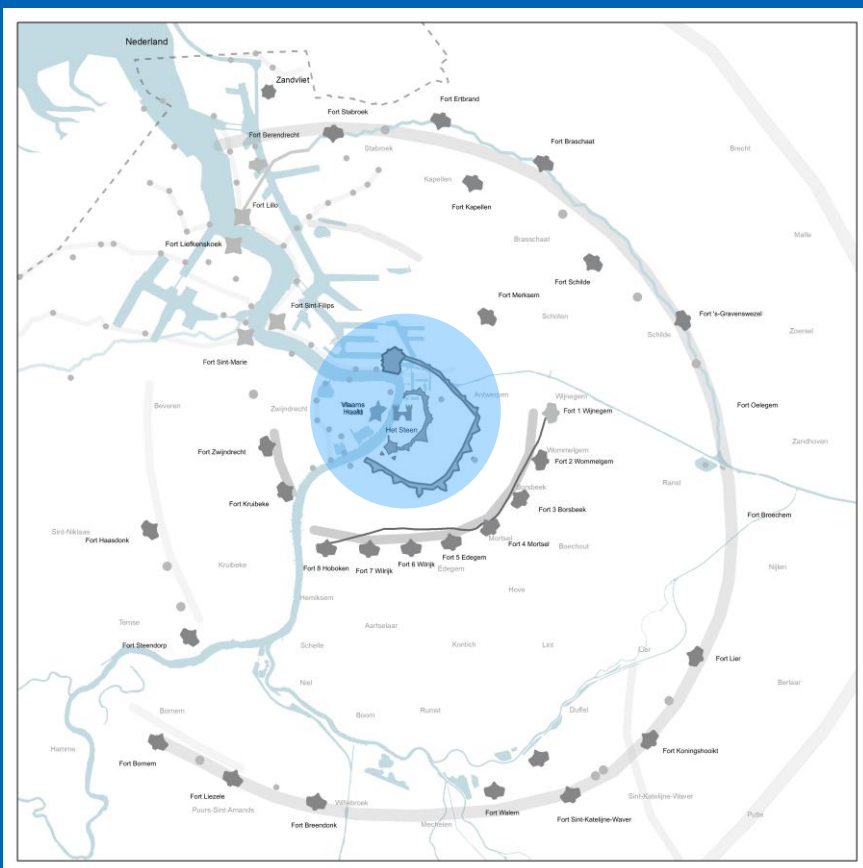
Virtuafort – VR project 2022
uitgewerkt door UA en Visual
Dimension (RFC)

Fort Lillo

Reconstructie Fort
Lillo op basis van
plan 1815

Brialmontomwalling 1859

‘Grote Verbinding’ – Ringparken

- Grootschalig ontwerp project met intensieve workshop sessies (‘21-’23)
 - Onderzoek integratie van onderdelen
 - Inventarisatie
 - Globale visie van presentatie
- Versterking band met Brialmontforten
- Schakel tussen versterkingen met lange termijn effect op toerisme en recreatie

Brialmontomwalling projectie

- Talud
- Wal
- Poort
- Brug
- Caponnière
- Contregarde en glacis
- Lunet
- Kazernes en dienstgebouwen
- Arsenaal
- Artilleriepark
- Gracht

Ringpark Zuid

Pomppark

Park Brialmont

Mastvest

Nachtegalenpark

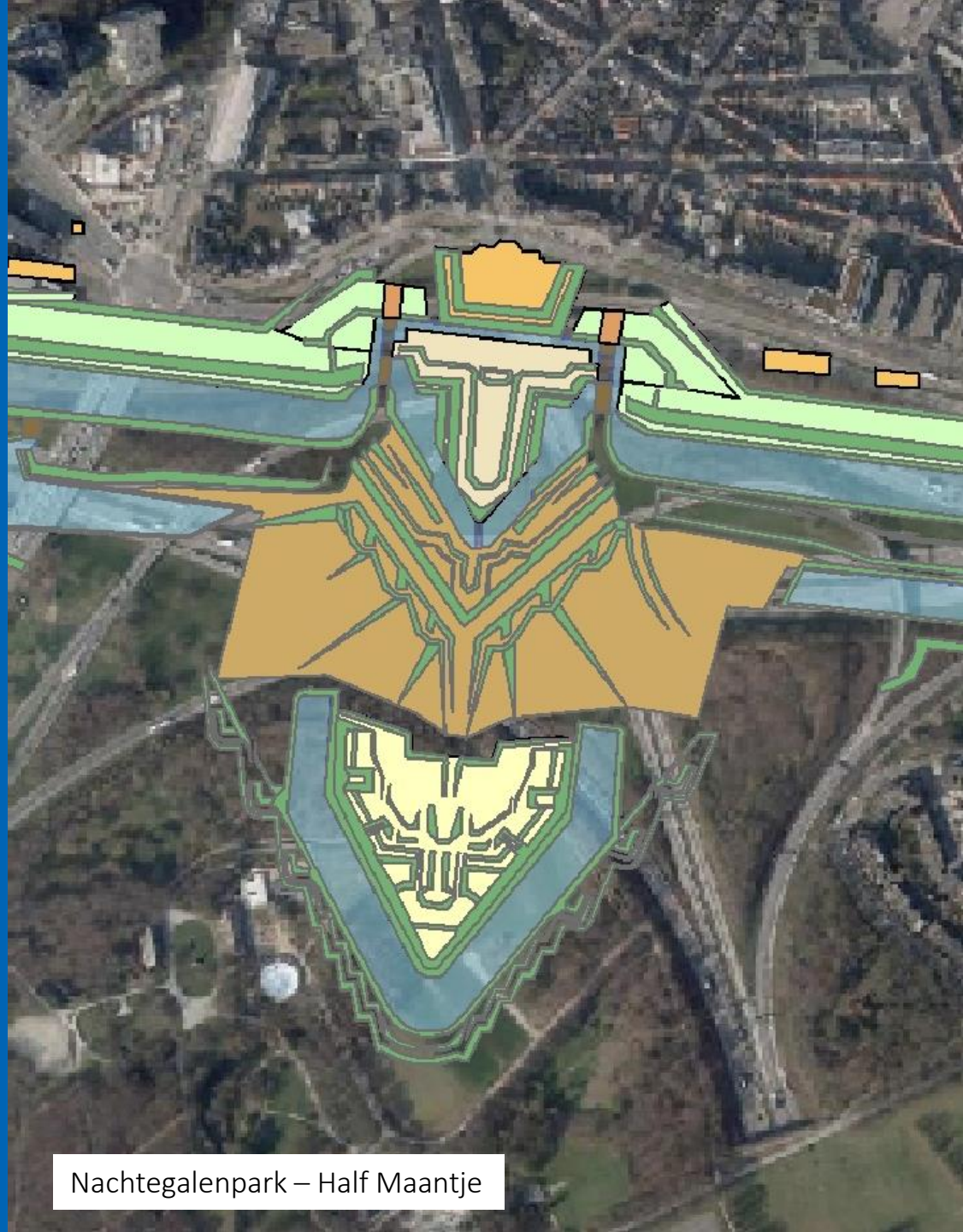
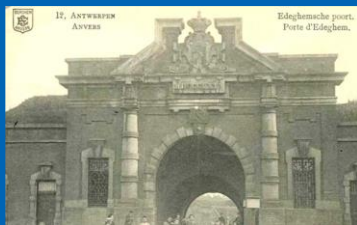
Stad Antwerpen - dienst Archeologie

0 150 300 600 900 1.200 m

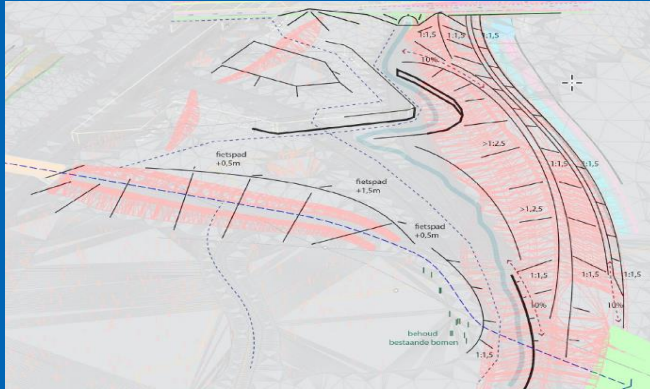
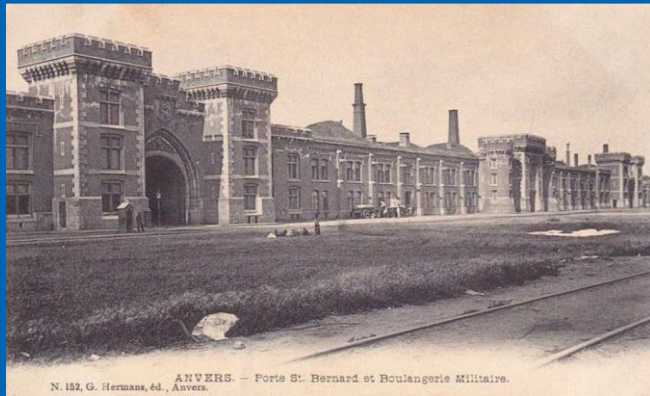
N

Park Brialmont

Nachtegalenpark – Half Maantje

Evaluatie

Acties aan de basis

- Elke linie staat voor een tijdsgewricht
- Tonen van het DNA van de stad

Netwerk

- Forten en Linies (Interreg 2009-2013)
- EFFORTS Jaarcongres en lid (2019)
- Recapture the Fortress Cities (RFC 2019)
- Peer review Fortengordels (2021)
- Vlaamse Vestingsteden (2022)

www.antwerpenmorgen.be/archeologie
archeologie@antwerpen.be